

מראי מקומות - ראש השנה

יד:

שהוא ככסיל בחשך הולך. אבל עתה שיודע הבת קול שצריך לנהוג כבית הלל, אין סברתו מעלה ולא מורידה, ומה שצריך לדעת הוא רק מה אמרו בית הלל, ולכן אין זה כלול ב'כסיל בחושך הולך'.

וכן על מה שמסיקה הגמרא שנהג כמנהג רבן גמליאל ורבי אליעזר, שלכאורה קשה מדוע לא ידע כיצד להכריע, וביאר הטעם משום שרבי אליעזר שמותי הוא, ופירשו בירושלמי הטעם מפני שסובר כבית שמאי, ורבן גמליאל סובר כבית הלל, ולכך הוצרך לדעת מה אמר רבן גמליאל, ולא ידע, ולא היה יכול להכריע מסברא.

והריטב"א כתב שלענין מחלוקת רבי אליעזר ורבן גמליאל לא שייך הענין של כסיל הולך בחושך, משום שבאמת אין שתי השיטות הללו סותרות זה את זה [וכוונתו צריכה ביאור]. עוד פירש הריטב"א בעירובין (ז), שלא היה מי שיברר לו האמת, אבל מי שעושה חומרא של שנים מפני שאינו יודע הדין, אף שכל יש לו לעשות משורת הדין, עדיין הוא בכלל 'כסיל ההולך בחושך', שהיה לו ללמוד ולא למד.

והקשה החזון איש (יו"ד סי' ק"נ סק"ה ד"ה כ' הריטב"א), שאם היה לו ללמוד ולהיות חכם היודע להכריע, אם כן גם רבי עקיבא היה לו להכריע. וגם הקשה על קושיית הריטב"א, שלא אמרו אלא שאם בית שמאי מקילין והוא אינו שואל אלא עושה לחומרא, וכן אם בית הלל מקילין ואינו שואל להם אלא עושה לחומרא. אבל אם אין לו ממני לשאול, ומחמת זה צריך לעשות לחומרא, מדוע יקרא כסיל, והניח בצריך עיון.

א. ומי עבדינן כתרי חומרי וכו'

העיר הטורי אבן, מדוע לא הקשו מתחילת הברייתא, שהרי יצאה בת קול שהלכה כבית הלל, וכיצד עשה רבי עקיבא כבית שמאי. ותירץ, שסברה הגמרא שרבי עקיבא סובר כרבי יהושע שאין משגיחין בבית קול, ורק למסקנת הגמרא, שאמרו שהספק היה מה אמרו בית הלל, הרי שסבר משגיחין בבית קול, לכך הקשתה הגמרא, וראה עוד בזה לקמן.

ב. והכסיל בחושך הולך

בגדר הדברים נחלקו רש"י ותוספות, שהתוספות סוברים שזהו דוקא כשיודע כיצד ההלכה, אלא שמחמיר על עצמו. אבל כשאינו יודע עם מי ההלכה, ומחמיר מספק, אין זה בכלל כסיל בחושך הולך. אבל רש"י כתב ש'כסיל בחשך הולך' הוא 'שאינו יודע להבחין על מי לסמוך'.

ובערוך לנר הקשה על התוספות, שהרי מצינו כמה פעמים שחכמים הקילו לאחרים והחמירו לעצמם, האם הם בכלל 'בחושך הלכו'. וכתב שרק בעושה שתי חומרות הסותרות זה את זה אומרים כן, וציידד שרק בעושה שתי החומרות בשעה אחת.

ג. רבי עקיבא גמריה אסתפק

ביאר הטורי אבן, שבתחילה סברה הגמרא, שידע מהי דעתם של בית שמאי ומהי דעתם של בית הלל, אלא שלא ידע כיצד להכריע, והחסרון הוא מחמת שאינו יודע איזו סברא נכונה יותר (כך הוא לפירוש רש"י, ולהתוספות לסאורה צריך לומר שהגמרא סברה שידע שהדין כבית הלל אלא שהחמיר כבית שמאי), ולכך סברה הגמרא